

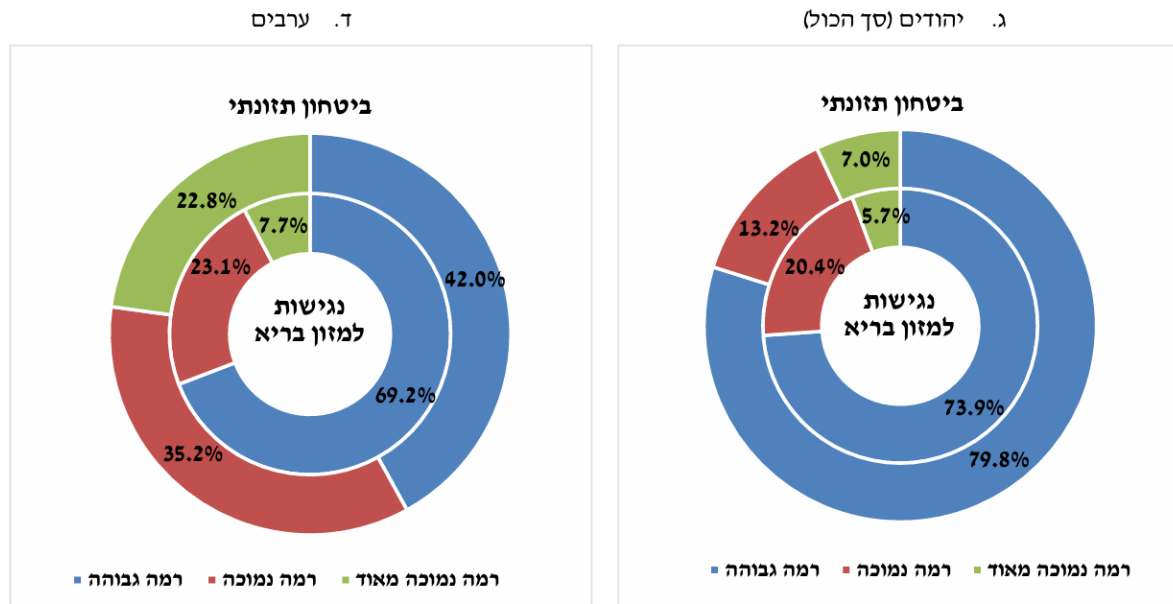
סקירת מחקר ממשלתי בכלכלת ישראל

לקט פרסומים נבחרים בכלכלת ישראל מאת גופים ממשלתיים וסטטוטוריים שראו אור בשנת 2025

בעריכת ד"ר פאבל ז'לנוב

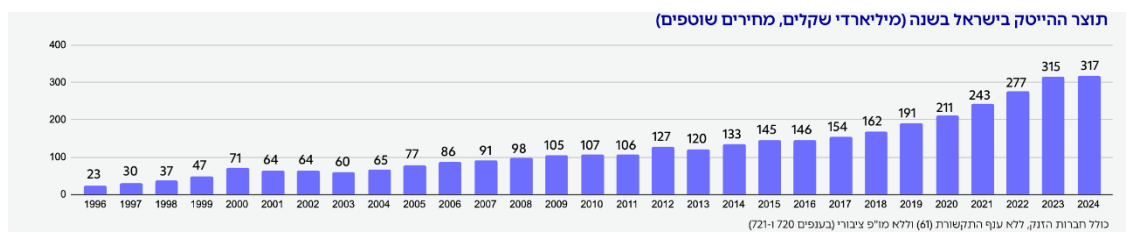
ביטחון תזונתי 2024 / ביטוח לאומי

כ-27% ממשקי הבית (2.8 מיליון נפשות, מתוכן מיליון ילדים) סובלים מאי-ביטחון תזונתי על רקע כלכלי. שיעור זהה של 27% חסר נגישות כלכלית למזון בריא, מה שמעיד על קושי נרחב בשמירה על תזונה בטוחה ומזינה בישראל. אי-ביטחון תזונתי נפוץ במיוחד במגזר הערבי (58%) ובמחוזות צפון וירושלים (37%). בקרב חרדים, כ-25% ממשקי הבית חיים באי-ביטחון תזונתי ובקרב בני 65 ומעלה השיעור עומד על 23%.

דו"ח שנתי מצב ההיי-טק 2025 / רשות החדשנות

תמונת המצב העולה מהדו"ח השנתי של רשות החדשנות משקפת חוסן ועמידות של ענף ההייטק מול האתגרים המתמשכים. ההייטק הישראלי מציג ניצני התאוששות וצמיחה בחלק מהממדים, כמו גיוסי הון, אקזיטים וחלקו בייצוא, אך שרוי בקיפאון בממדים מרכזיים אחרים כמו תוצר ההייטק והתעסוקה בו.

השפעת כניסות של מותגים פרטיים על מחירי צרכן בישראל / רשות התחרות

המחקר בוחן את השפעת כניסתם של מותגים פרטיים ברשתות שופרסל וברמי לוי על מחירים, תוך שימוש בנתוני מכירות מפורטים בשיטת הפרש ההפרשים. להשקת מותגים פרטיים השפעות מעורבות: ברבות מתת-הקטגוריות מחירי המוצרים הממותגים דווקא עלו – תוצאה המוסברת בבידול מוצרים ובאסטרטגיות תמחור של הקמעונאים. לעומת זאת, המחיר הממוצע הכולל לרוב ירד, משום שמחירי המותג הפרטי נמוכים משמעותית. בנוסף, כניסות מותגים פרטיים הפחיתו את ריכוזיות הספקים ברוב השווקים. בסך הכול, המותג הפרטי תרם להגברת התחרות אך השפעתו על המחירים משתנה בין קטגוריות.

טבלה 1: חלוקת תתי קטגוריות לפי כיוון השינוי שחל במחיר לצרכן לאחר כניסות מותגים פרטיים - שופרסל

מספר תתי קטגוריות - מחיר המוצרים הממותגים	מספר תתי קטגוריות - מחיר כלל המוצרים	כיוון השינוי במחיר
53%(33)	73%(45)	ירידה
47%(29)	27%(17)	עליה
100% (62)	100% (62)	סה"כ

מקור: חברת StoreNext; עיבודי רשות התחרות.

טבלה 2: חלוקת תתי קטגוריות לפי כיוון השינוי שחל במחיר לצרכן לאחר כניסות מותגים פרטיים - רמי לוי

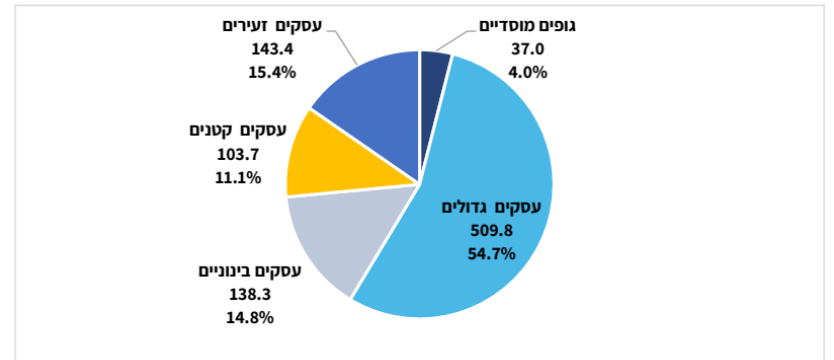
מספר תתי קטגוריות - מחיר המוצרים הממותגים	מספר תתי קטגוריות - מחיר כלל המוצרים	כיוון השינוי במחיר
39%(27)	52%(36)	ירידה
61%(42)	48%(33)	עליה
100% (69)	100% (69)	סה"כ

מקור: חברת StoreNext; עיבודי רשות התחרות.

שיעורם של עסקים קטנים ובינוניים בתעסוקה, באשראי ובתוצר / ממ"מ

על אף שחלקם של עסקים קטנים בתוצר העסקי מהווה כ-55%, חלקם באשראי הבנקאי נמוך משמעותית – כ-26% בלבד – ומתקיים "פער פיננסי" בין תרומתם לכלכלה לבין היקף האשראי הניתן להם. שיעור האשראי לעסקים קטנים מסך האשראי הבנקאי העסקי אף ירד בחדות בשנים האחרונות. שיעורי הריבית על אשראי בנקאי לעסקים קטנים וזעירים גבוהים משמעותית מאשר לעסקים גדולים, והמרווח הפיננסי מעסקים קטנים גבוה מהמרווח התחרותי גם בהינתן הוצאות תפעוליות ורמת סיכון.

תרשים 3: יתרת האשראי הבנקאי העסקי, לפי גודל עסק (במיליארדי ש"ח – אוגוסט 2025)⁸

התפלגות ייצור החשמל לפי סוג דלק

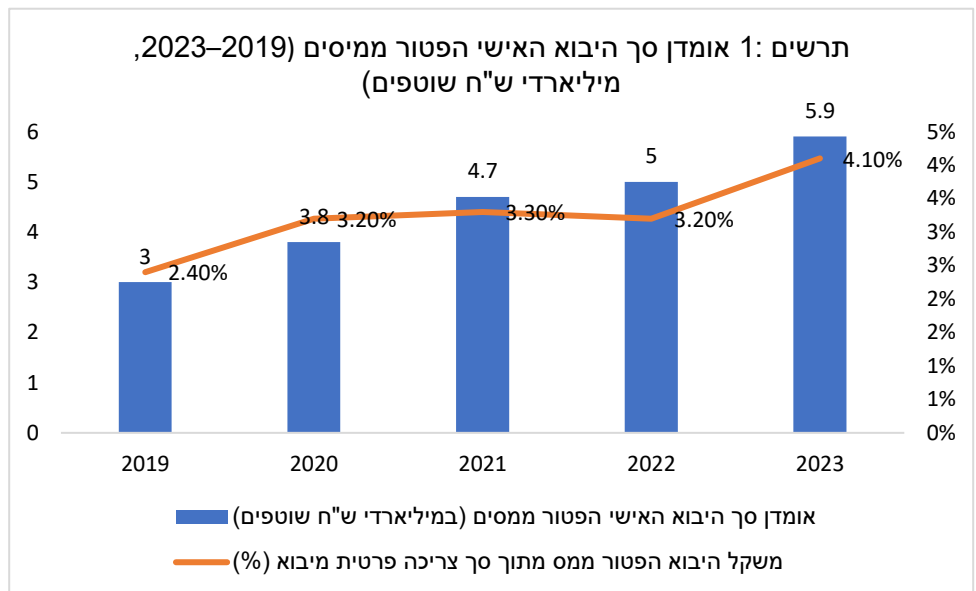
שנה	גז טבעי	פחם	אנרגיה מתחדשת	דלקים אחרים
2015	52.6%	44.6%	2.0%	0.9%
2016	61.0%	35.9%	2.6%	0.5%
2017	63.2%	32.2%	2.6%	1.9%
2018	66.5%	29.6%	3.0%	1.0%
2019	63.6%	30.1%	4.7%	1.5%
2020	67.2%	26.1%	6.0%	0.7%
2021	68.9%	22.9%	7.7%	0.5%
2022	67.9%	21.7%	9.8%	0.6%
2023	70.6%	17.0%	11.8%	0.5%
2024	71.4%	14.3%	13.8%	0.4%
2025	74.3%	9.6%	15.8%	0.3%

משק האנרגיה – סקירה כלכלית / ממ"מ

הפקת הגז הטבעי ממשיכה להיות אחד ממנועי האנרגיה המרכזיים של ישראל, אך היא חשופה לשיבושים נקודתיים המשפיעים על היקפי ההפקה בפועל. בתחום זה מתקיים גם פער בין הערכות שונות לגבי העתודות הזמינות. ייצור החשמל בישראל מתרחב בהתמדה, כשגז טבעי מחליף בהדרגה את הפחם, ואילו האנרגיות המתחדשות צומחות אך עדיין אינן עומדות ביעדים שנקבעו. לצד זאת קיימים אתגרי תחרות בשוק הגז, מגבלות תשתית, שאלת אחסון גז, והצורך להיערך לעתיד שבו הביקוש לחשמל ימשיך לעלות, בין היתר בשל חדירת טכנולוגיות חדשות.

תיאור וניתוח העלאת תקרת הפטור ממיסים ביבוא אישי / ממ"מ

העלאת הפטור תגרום לאובדן הכנסות מדינה של מיליארד ש"ח ותפגע בעסקים מקומיים, אך תוזיל מחירים לצרכן ותגביר את התחרות בקמעונאות. המהלך יחזק את פעילות חברות השילוח והלוגיסטיקה, תוך יצירת מודל פטור הדומה לנהוג בחלק ממדינות ה-OECD עבור ספקים קטנים.

הגדלת ההון האנושי בענף ההייטק בדגש על גיוונו / ממ"מ

שינוי בנ"א	2024	2023	2022	2021	2020	2019	קבוצת אוכלוסייה
-0.6	60.9%	61.6%	61.4%	62.3%	62.2%	61.5%	יהודים לא חרדים
-0.1	29.8%	29.5%	29.9%	29.6%	29.6%	29.9%	יהודיות לא חרדיות
0.2	1.2%	0.9%	0.8%	0.9%	1.0%	1.0%	חרדים
0.1	2.5%	2.4%	2.0%	1.9%	2.3%	2.4%	חרדיות
0.1	1.5%	1.5%	1.5%	1.5%	1.4%	1.4%	ערבים
-	0.7%	0.7%	0.4%	0.4%	0.6%	0.7%	ערביות
0.3	3.5%	3.4%	3.4%	3.4%	2.9%	3.2%	אחר
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	סך הכול

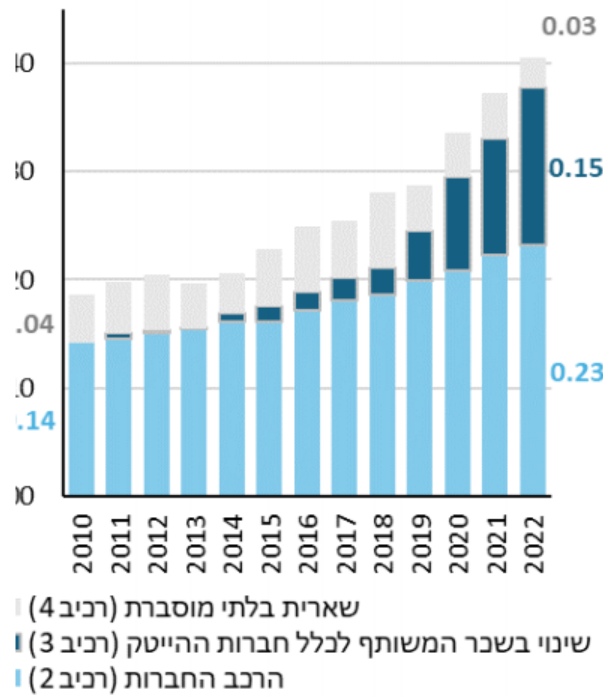
מדינת ישראל מנסה להרחיב ולהעמיק את בסיס ההון האנושי בענף ההייטק, תוך התמודדות עם מחסור בכוח אדם מיומן וצורך בגיוון רחב יותר של עובדים. הסקירה מתארת כיצד ההייטק הפך למנוע צמיחה מרכזי, אך גם למקור לפערים חברתיים, שכן השתתפות בקבוצות מסוימות – נשים, ערבים, חרדים ותושבי פריפריה – עדיין נמוכה. המדינה פועלת באמצעות תוכניות לאומיות, הרחבת לימודי מדעים וטכנולוגיה בבתי הספר והאקדמיה ויישום המלצות ועדות מקצועיות. המסמך מדגיש, כי המשך ההתפתחות תלוי בהנגשת תחומי הלימוד וההזדמנויות לקהלים רחבים יותר ובהגדלת מסלול הכניסה למקצועות טכנולוגיים.

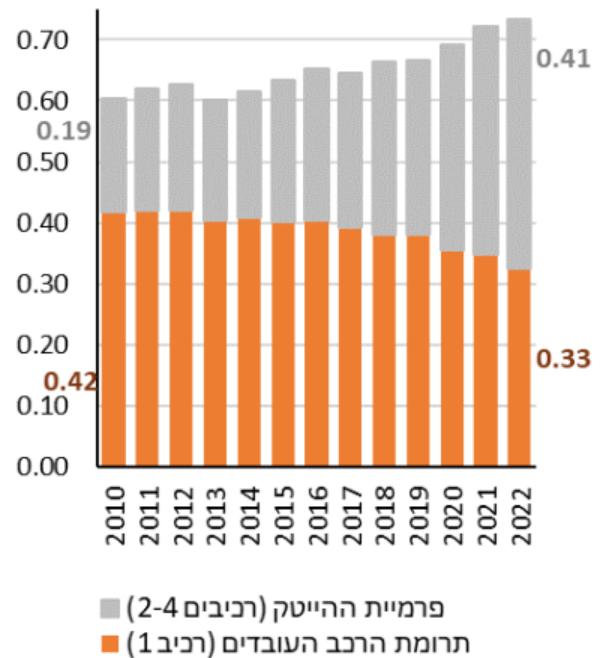
הרכב ההון האנושי ופרמיית השכר במגזר ההייטק בישראל / הכלכלן הראשי

ההייטק הישראלי מושך אליו עובדים מיומנים ומציע רמות שכר גבוהות במיוחד. הסקירה מתארת כלכלה דואלית: מגזר הייטק דינמי ומתפתח מול שאר המשק, שמתקשה להדביק את הקצב. המחקר בוחן כיצד מיומנויות העובדים, מבנה החברות והתעצמות ענפית מעצבים את השכר בהייטק. להתעצמות ענפית ומבנה החברות מיוחסת רוב התרומה להתרחבות פער השכר בין הייטק ליתר המשק במהלך השנים. לצד זאת, יש לזכור שכלל עוצמתו של ההייטק, לרבות יתרונותיו המבניים, נובעים מההון האנושי של העובדים, מה שמדגיש את חשיבות החינוך הטכנולוגי והחדשנות ככוחות המייצבים את יתרון ההייטק בישראל.

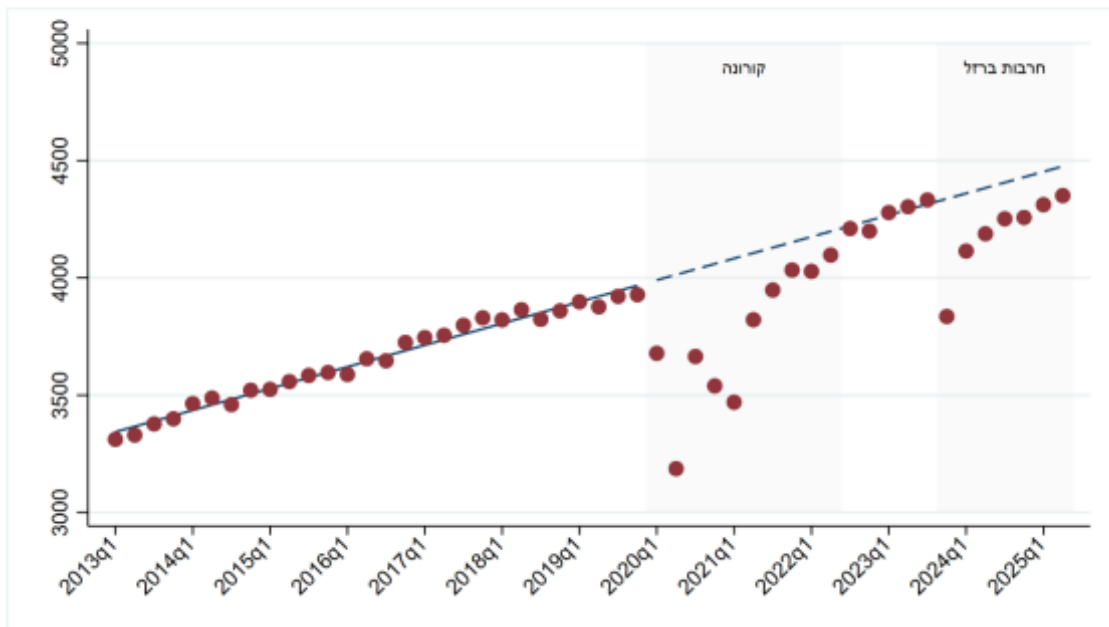
ב. פרמיית לוג-שכר בהייטק (פער שכר לאחר פיקוח על מאפייני הפרט), בחלוקה לרכיבים

א. פערי לוג-שכר בין מגזר ההייטק ליתר המשק מחולקים לתרומת הרכב העובדים ופרמיית ההייטק

תרשים 1: סך המועסקים (ישראלים, זרים ופלסטינים) בני 15+ בניכוי נעדרים ישראלים

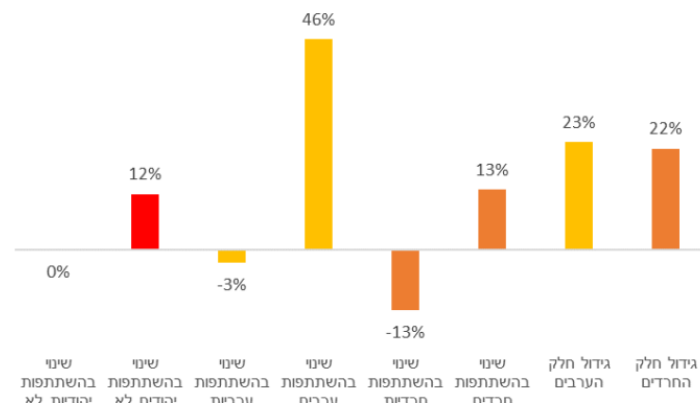
על בעיית המחסור בעובדים במשק / הכלכלן הראשי

לאחר היציאה ממשבר הקורונה נרשמה התאוששות מלאה של התעסוקה וחזרה למגמה ארוכת הטווח. במהלך המלחמה, נרשמה ירידה בתעסוקה אל מתחת למגמה, בעיקר בעקבות יציאה משמעותית של מועסקים פלסטינים משוק העבודה.

על הירידה בהשתתפות הצעירים בשוק העבודה / הכלכלן הראשי

בעשור האחרון מתגלה מגמה של ירידה בשיעור השתתפות הצעירים בשוק העבודה. בעוד שבקרב קבוצות הגיל המבוגרות יותר שיעורי ההשתתפות ממשיכים לעלות, בקרב גילאי 18-34 נרשמת נסיגה עקבית. המגמה אינה מוסברת בעלייה בלימודים אקדמיים או מקצועיים, ואף מתרחשת במקביל לירידה במספר הסטודנטים. הירידה בולטת במיוחד בקרב גברים ערבים וגברים חרדים, והיא מושפעת בין היתר משינויים דמוגרפיים שמגדילים את חלקן של אוכלוסיות המאופיינות בהשתתפות נמוכה מלכתחילה. הממצאים מעלים חשש להשפעות שליליות על פוטנציאל העבודה העתידי ועל הפריון במשק, ומדגישים את הצורך במדיניות שתחזק מיומנויות ותמריצים להשתלבות מוקדמת בעולם העבודה.

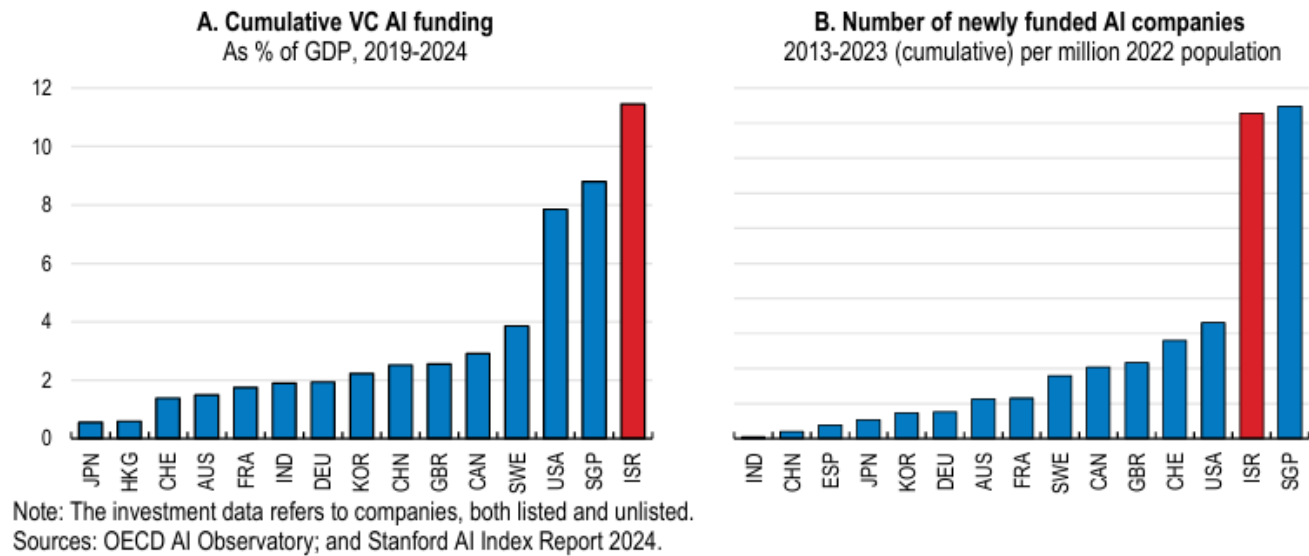
תרשים 8: הסיבות לירידה בשיעור ההשתתפות הרחב* לפי קבוצות אוכלוסייה, גילאי 18-34

מקור: עיבודי אגף הכלכלן הראשי לנתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס* שיעור השתתפות הכולל אנשים הנמצאים במסגרת לימודית הקשורה לשוק העבודה כגון ב"ס, מסגרת אקדמית או מה"ט

Figure 2. AI creation activity is buoyant

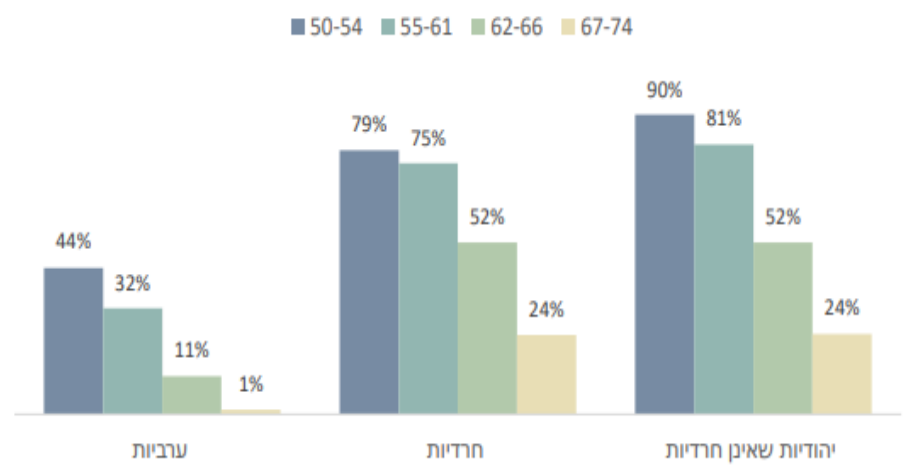
OECD Economic Surveys: Israel 2025

כלכלת ישראל הציגה חוסן משמעותי בזכות יסודות פיננסיים איתנים ומגזר הייטק חזק, אך המשך הצמיחה דורש ריסון פיסקאלי והפחתת אינפלציה. האצת הפריון והורדת יוקר המחיה תלויות ברפורמות בחינוך, שילוב אוכלוסיות בתעסוקה, הסרת חסמי סחר, קידום תחום ה-AI. בנוסף, מודגש הצורך במעבר לאנרגיה ירוקה.

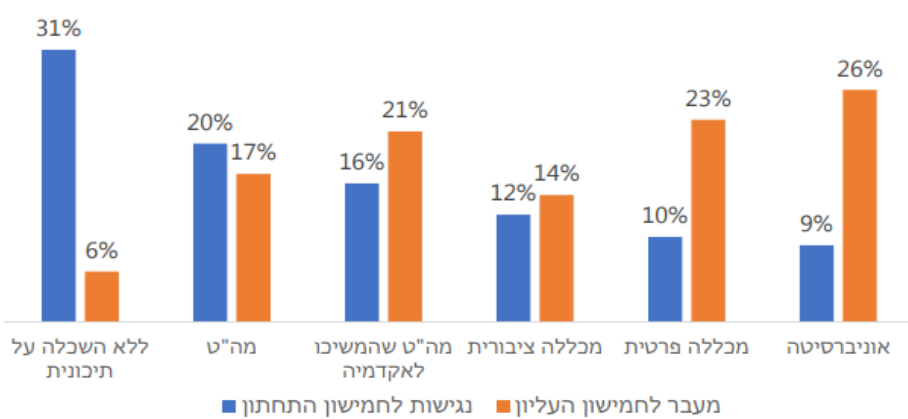
תעסוקת נשים מעל גיל 50 בישראל / משרד העבודה

המחקר בוחן את תעסוקת נשים בישראל מגיל 50 ומעלה ואת הגורמים המשפיעים על יציאתן משוק העבודה בתקופה שבה עולה גיל הפרישה. נמצא כי שיעורי התעסוקה גבוהים בשנות ה-40 וה-50 אך יורדים בהדרגה מגיל 52 ומטה דרמטית לאחר גיל 62. נשים רבות מרוכזות במקצועות טיפול וחינוך המאופיינים בשכר נמוך ושחיקה פיזית ונפשית. יציאה מעבודה נובעת בעיקר ממצב בריאותי, רמת הכנסה נמוכה, עומסי עבודה ומגבלות משפחתיות. לצד זאת, רבות מהנשים מעוניינות להמשיך לעבוד, אך חסרות מיומנויות, ביטחון תעסוקתי או גישה להזדמנויות תעסוקתיות. המחקר מצביע על צורך בתמיכה תעסוקתית, גמישות, הכשרות והתאמות כדי לאפשר שילוב מיטבי של נשים +50 בשוק העבודה.

תרשים 5: שיעורי תעסוקה של נשים בגילי 50-74 לפי קבוצות אוכלוסייה וקבוצות גיל, שנת 2023

תרשים 10: נגישות לחמישון תחתון ומעבר לחמישון עליון לפי מוסד לימודים

נגישות לחמישון התחתון: שיעור התלמידים שמגיעים מהחמישון התחתון של דירוג ההורים. מעבר לחמישון העליון: מבין הבוגרים שמגיעים מהחמישון התחתון שיעור הבוגרים שהכנסתם היא בחמישון העליון. בוגרים ילידי 1986-1989. מקור: עיבודי אגף אסטרטגיה במשרד העבודה לנתונים מנהליים של הלמ"ס

השפעת לימודי הנדסאות במה"ט על ניידות בין דורית / משרד העבודה

המחקר בוחן את תרומת לימודי הנדסאות במכללות הטכנולוגיות (מה"ט) לניידות בין-דורית בישראל. נמצא, כי בוגרי מה"ט מגיעים מרקע סוציו-אקונומי חלש יותר לעומת בוגרי האקדמיה, אך מצליחים לשפר את מצבם הכלכלי באופן ניכר. ההכנסה שלהם אומנם נמוכה מבוגרי האקדמיה, אך הפער מצטמצם ביחס לדור ההורים, עם עלייה של כ-9 נקודות בדירוג ההכנסות – עדות לניידות כלפי מעלה. מה"ט מתבלטת גם בנגישות גבוהה לאוכלוסיות מוחלשות, ובהזדמנות ממשית להגיע למעמד בינוני-גבוה, במיוחד במסלולים טכנולוגיים מובילים. בכך מהווה המוסד פלטפורמה משמעותית לשיפור שוויון ההזדמנויות בישראל.

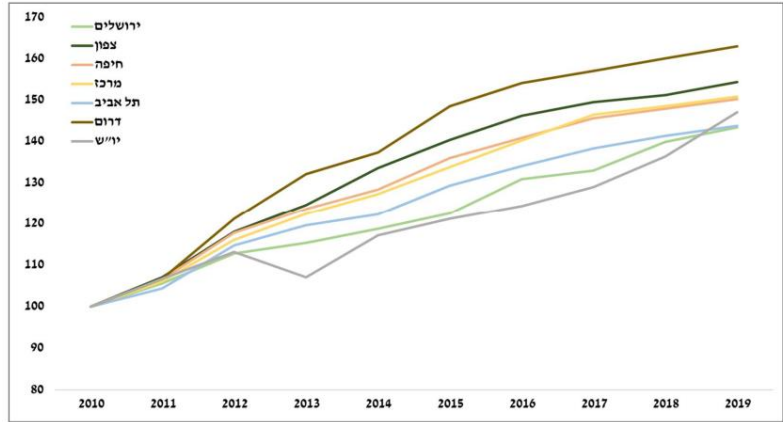
קשיחות וסנכרון: ניתוח דינמיקת מחירים בחנויות מקוונות ופיזיות / בנק ישראל

המחקר מנתח נתוני פאנל של מחירים יומיים בחנויות מקוונות ופיזיות של רשתות המזון בישראל. נמצא, כי עלויות התפריט הפיזיות משפיעות מעט בלבד על קשיחות המחירים: מחירים מקוונים משתנים בתדירות גבוהה יותר, אך רק ב-6.2% בממוצע. המחירים דומים מאוד בתוך רשתות, אך שונים משמעותית בין רשתות. אף שבחנויות מקוונות עלויות החיפוש והמעבר נמוכות, הסנכרון בין שינויי מחירים אינו גבוה יותר לעומת חנויות פיזיות. לבסוף, נמצא מתאם חיובי בין אינפלציה לבין סנכרון שינויי המחירים, מה שמצביע על פוטנציאל ל"שרשראות תמחור" המגבירות לחצים אינפלציוניים.

התפתחויות בשכר ובתעסוקה של רופאים בישראל בעקבות הסכם שכר 2011 / בנק ישראל

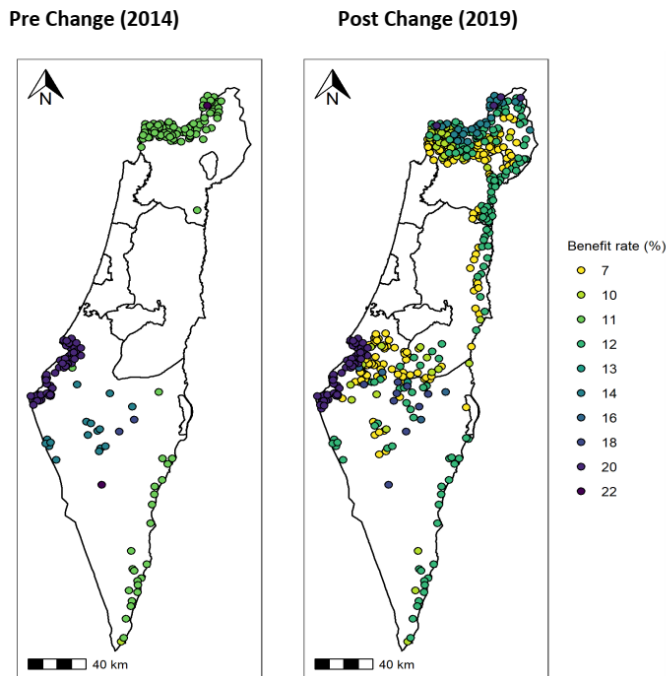
הנייר בוחן את השפעת הסכם השכר של רופאים מ-2011, שכלל תמריצים משמעותיים למעבר לפריפריה ולעידוד התמחות בתחומים במצוקה. הממצאים מצביעים, כי התמריצים הכלכליים לא השפיעו כמעט על החלטת רופאים מומחים לגור בפריפריה. לעומת זאת, גורם משמעותי שכן מנבא עבודה בפריפריה הוא חשיפה מוקדמת – מגורים או לימודים בפריפריה לפני בחירת ההתמחות. בתחום ההתמחויות במצוקה נמצאה עלייה מתונה בלבד בבחירה בהן, כאשר פערי השכר בין תחומים ממשיכים לפגוע במילוי החסר. במצטבר, השפעת ההסכם הייתה מוגבלת, בעיקר בשל תמריצים שלא טיפלו בפערים מערכתיים עמוקים יותר.

איור 9 - התפתחות השכר החציוני של הרופאים המומחים בחלוקה למחוזות המגורים 2010–2019, שנת בסיס=2010, נומינלי, סך כל ההכנסה (מעבודה שכירה + עצמאית), באחוזים

המקור: עיבודים למרשם הרופאים, מרשם האוכלוסין וקובץ עובד מעביד, 2010–2019.

Figure 2: Statutory Benefit Rates 2014 – 2019

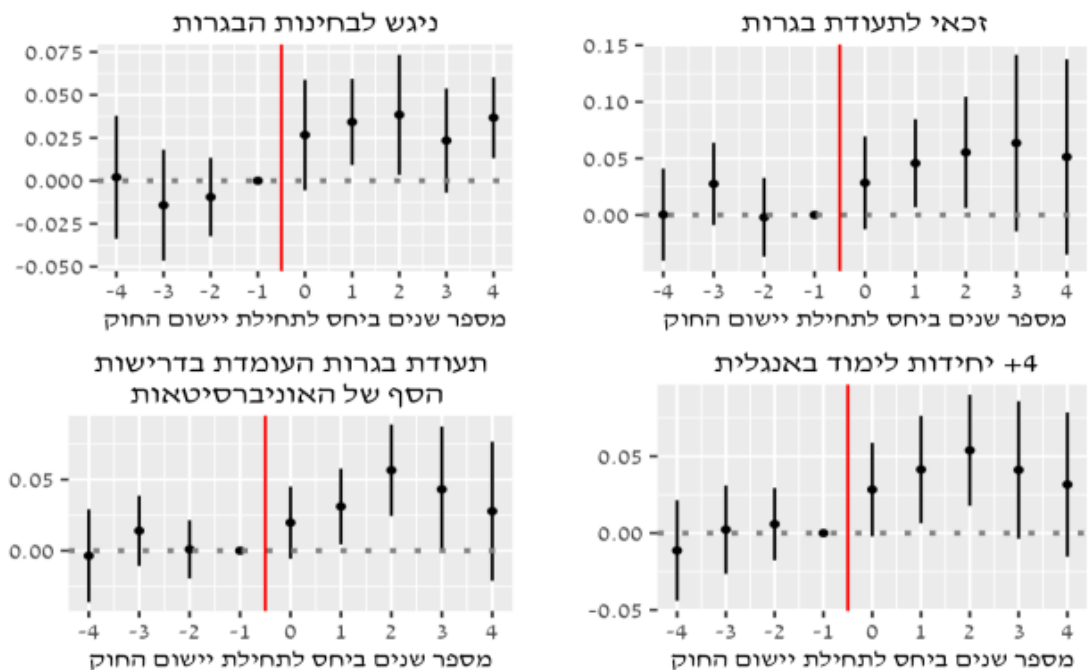

השפעת הטבות המס ליישובים על דפוסי ההגירה הפנימית / בנק ישראל

הרפורמה בהטבות המס האזוריות בישראל בשנת 2016 שהכפילה את מספר היישובים הזכאים, הובילה לעלייה של כ-32% בהגירה הנכנסת ליישובים החדשים, ללא ירידה מקבילה בהגירה היוצאת, ובכך שיפרה משמעותית את ההגירה נטו. הרכב המהגרים השתנה לטובת משקי בית בעלי הכנסה גבוהה יותר. ההשפעות היו הטרוגניות: יישובים יהודיים קטנים ובמחוזות הדרום והודה ושומרון נהנו מהשפעה חיובית בולטת, בעוד שיישובים ערביים וגדולים לא נצפתה השפעה. לא נמצאו השפעות שליליות על יישובים סמוכים. הניתוח הפיסקלי מצביע על עלות גבוהה במיוחד לכל מהגר נטו נוסף, מה שמעלה ספקות לגבי יעילות המדיניות.

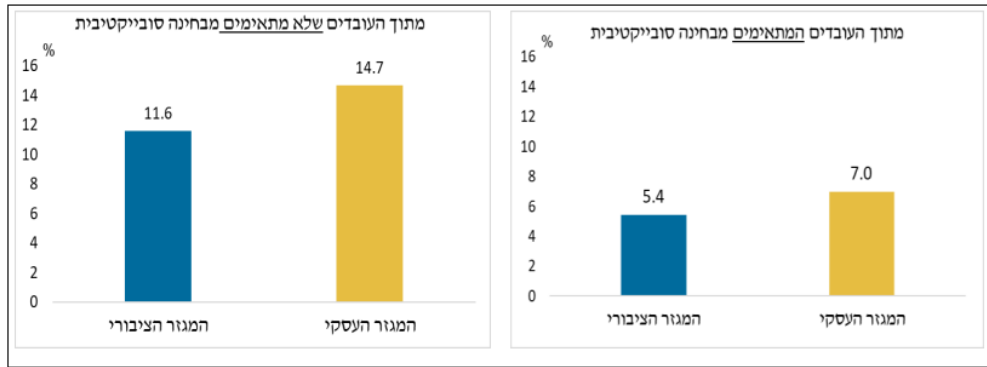
השפעות חינוך חינם לגילאי 3-4 בטווח הקצר והארוך: ממצאים מהאוכלוסייה הערבית בישראל / בנק ישראל

חוק חינוך חובה חינם לגילאי 3-4 יושם החל מ-1999 בעיקר ביישובים ערביים. תוך שימוש במתודולוגיית הפרש-הפרשים ומאגר נתונים מנהליים נרחב, החוק נמצא כמעלה משמעותית את שיעורי הרישום לגנים ואת ההישגים הלימודיים לאורך כל שלבי החינוך: שיפור במיצ"ב, עלייה בזכאות לבגרות ובאיכותה, וגידול ברישום והשגה בהשכלה על-תיכונית. נמצאו גם ירידה בעבריינות נוער בקרב בנים וצמצום נישואין מוקדמים בקרב בנות. אחד המנגנונים המרכזיים הוא שיפור אקלים הלמידה בבתי הספר. התועלות בולטות במיוחד בקרב ילדים מרקע חברתי-כלכלי חלש.

איור 4 - אחוז העובדים המעוניינים להחליף מקום עבודה לפי מידת ההתאמה הסובייקטיבית ולפי המגזר בו העובדים מועסקים

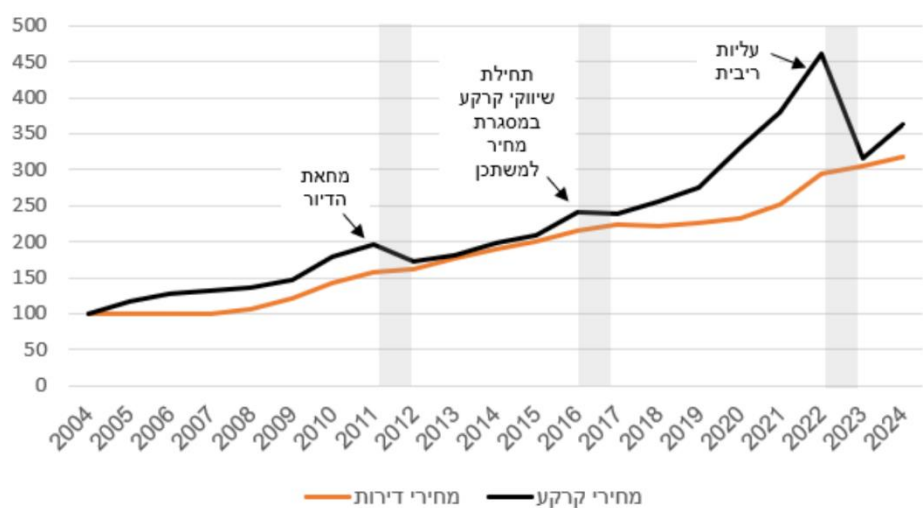
הקשר בין עבודה במגזר הציבורי והרצון להחליף עבודה - עדויות מישראל / בנק ישראל

8% מהעובדים בישראל מבקשים להחליף מקום עבודה, אך שיעור זה נמוך בכ-30% בקרב המועסקים במגזר הציבורי לעומת המגזר העסקי. כשליש מהפער מוסבר בתכונות עובדים ובהתאמה סובייקטיבית גבוהה יותר בין הכשרה לתפקיד במגזר הציבורי. הפער בולט במיוחד אצל עובדים המדווחים על חוסר התאמה מקצועית, ובקרב נשים עם ילדים. ממצאי אומדן דו-שלבי מצביעים על קשר סיבתי: יציבות תעסוקתית ותנאי עבודה נוחים מפחיתים את הרצון לעזוב. למרות ההשפעה המשמעותית ברמת הפרט, התרומה השלילית לפריון העבודה במשק מוערכת כזניחה.

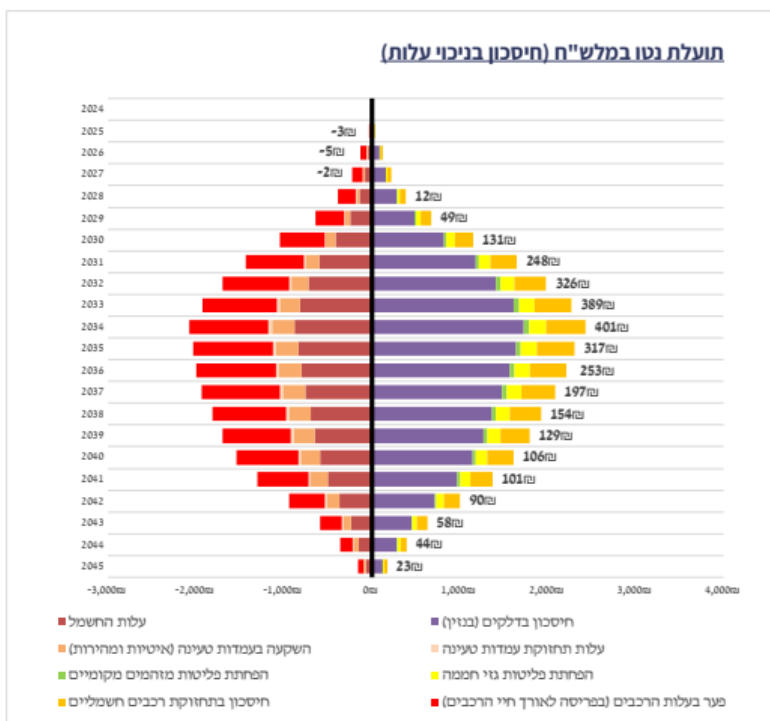
אמידת השינויים במחירי הקרקעות בישראל / למ"ס

המחקר אומד את השינויים במחירי הקרקע למגורים בישראל בשנים 2004-2024 באמצעות מודל הדוני המבוסס על מכרזי רשות מקרקעי ישראל. נמצא כי מחירי הקרקע עלו בתקופה זו בכ-263%. בקרקע לבנייה רוויה נרשמה עלייה של 270%, ובבנייה צמודת קרקע עלייה מתונה יותר של 211%. רוב השנים התאפיינו בעלויות, ורק בשלוש שנים נרשמו ירידות: 2012 בעקבות מחאת הדיור, 2017 עם כניסת תוכניות ממשלתיות, ו-2023 בעקבות עליית הריבית. בשנת 2022 הגיעו המחירים לשיא, אך בין 2022 ל-2024 נרשמה ירידה מצטברת של כ-21%.

תרשים 1 - התפתחות מדד מחירי הקרקעות ביחס למדד מחירי הדירות

עלות-תועלת מכניסת רכבים חשמליים בשנים 2024-2034
פער בין תרחיש "יישום החלטת הממשלה" לתרחיש "עסקים כרגיל",
במליוני ש"ח עד סיום אורך חיי הרכב (שנת 2045)

עלות תועלת לחדירת רכב חשמלי פרטי לישראל בעשור הקרוב (עד שנת 2034) / המועצה הלאומית לכלכלה

המסמך מנתח את הכדאיות הכלכלית של חדירת רכב חשמלי פרטי לישראל בעשור הקרוב. כיום רכב חשמלי עדיין יקר יותר למשק מרכב בנזין, בעיקר בשל עלות רכישה גבוהה, אך עולה לצרכן פחות בגלל מבנה המס. החל משנת 2034 צפויה עלות הרכב החשמלי לרדת, כך שהכדאיות למשק תהפוך חיובית. עיקר התועלת נובע מהפחתת פליטות מזהמים וגזי חממה, בעוד שחיסכון בתחזוקה ונסועה תורם במידה מתונה. הניתוח רגיש מאוד לשינויים בעלויות רכב, חשמל ודלק. הפער בין תרחיש עמידה ביעדי הממשלה לתרחיש "עסקים כרגיל" מניב תועלת משקית של כ-2.1 מיליארד ש"ח.